

ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПОГЛЯД ЧИ LOOK FORWARD TO НА РОЗВИТОК ШКІЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Олена Часнікова,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу географії та економіки
Інституту педагогіки НАПН України,

 <https://orcid.org/0000-0002-8535-6668>

Андрій Довгань,

кандидат географічних наук, доцент,
завідувач кафедри природничо-математичної освіти та технологій,

 <https://orcid.org/0000-0002-1879-8263>

Висвітлено погляд на перспективні зміни у шкільній освіті України в контексті упровадження реформ Нової української школи.

Державна політика України спрямована на сталий розвиток, забезпечення якого починається, у тому числі й з економічної освіти молоді. Основою для визначення ключових векторів розвитку економіки в школі є Концепція економічної освіти в гімназії та ліцеї України. На основі Концепції розробляється сучасний комплекс освітніх продуктів, контент яких має відповідати тенденціям розвитку світової економіки, формувати особистісну мотивацію до добробуту та життєвого успіху здобувачів освіти. У зв'язку з уведенням в дію Державного стандарту базової середньої освіти актуалізувалися окремі питання, що пов'язані з економічною освітою. Оскільки як явище й окрема категорія в переліку освітніх галузей економічна освіта безпосередньо не представлена, акцент робиться на розвиток ключової компетентності учнів «Підприємливість і фінансова грамотність». Усі десять наскрізних умінь, які мають формуватися в учнів у процесі вивчення всіх інтегрованих курсів або предметів і є спільними для всіх компетентностей, також стосуються й економічної освіти.

У поточному навчальному році розпочалося впровадження модельних програм. Нове програмове забезпечення НУШ в цілому спрямоване на розвиток економічної освіти і створює передумови для опанування учнями 8–9 класів курсу «Підприємство і фінансова грамотність». Авторський курс «Підприємство і фінансова грамотність» для учнів 8–9 класів спрямований на формування та розвиток особистих якостей, комп-

лексних управлінських умінь, підприємницьких навичок, фінансової грамотності учнів тощо. Змістовне наповнення курсу є лише орієнтиром для вчителя, оскільки він сам робить остаточний вибір навчального контенту для формування та розвитку визначених компетентностей учнів. У процесі розробки навчально-методичного забезпечення курсів економічного спрямування має бути врахований досвід упровадження таких курсів, що здобутий до початку реформи Нової української школи.

Ключові слова: економічна освіта; перспективний погляд; Нова українська школа; модельна навчальна програма; підприємливість; фінансова грамотність,

Постановка проблеми. Економічним ресурсам властива обмеженість. Відомості про цю властивість спонукали наше звернення до праць іноземних колег з метою ознайомлення з сучасними ресурсами, створеними для освіти й навчання молоді економічних знань у XXI ст. у країнах світу, зокрема Європейського Союзу. Дослідження наукових та публіцистичних публікацій виявило тенденцію щодо використання кількох варіантів словосполучень, відтворюваних українською як *перспективний погляд*: *perspective view* (*перспективний погляд*); *a forward-looking view* (*перспективний погляд*); *look forward to* (*чекати з нетерпінням*). Безсумнівно, увагу привертає останній варіант, оскільки найточніше віддзеркалює суспільний запит на ефективну економічну освіту молоді, якій випадає розвивати могутню та стабільно прибуткову державну економіку. Отже, спробуємо окреслити перспективний погляд чи Look Forward на розвиток шкільної економічної освіти в Україні з точки зору активної участі у цьому процесі.

Українські науковці послуговуються поняттям *перспективний погляд* з акцентом на очікувану в найближчому вимірі концептуальну стратегію. На думку О. Сумець, стратегічне бачення і є перспективним поглядом на напрями розвитку діяльності організації, базова концепція того, що організація намагається зробити і чого досягти (Сумець, 2018).

Отже, що ж чекає шкільну економічну освіту в Україні чи яку стратегічну концепцію прагнуть запропонувати стосовно її розвитку різні дотичні організації: органи державної влади, науковці, провайдери освіти дорослих, учителі, громадськість?

Мета статті: огляд змін, що формують сьогодні перспективне бачення процесу розвитку шкільної економічної освіти в Україні.

Основні методи дослідження. Методи дослідження: індукція – на емпіричному, а дедукція – на теоретичному рівнях. Також було застосовано аналіз освітнього законодавства, науково-методичного забезпечення викладання курсів економічного спрямування в закладах загальної середньої освіти.

На сайті Кабінету міністрів України викладено матеріали щодо державної політики й реформування системи освіти в цілому (Реформа освіти, 2016). Акцентуємо увагу на провідних для економічної освіти молоді. Зазначено, що *державна політика у сфері освіти і науки відіграє вирішальну роль у забезпеченні розвитку людського капіталу та отриманні економічної вигоди у вигляді сталого зростання й конкурентної економіки, а значить суспільного та індивідуального добробуту, майбутнього процвітання*

та якості життя. Сформульовано мотивацію змін: очевидно, що сьогодні українська освіта не відповідає ані сучасним запитам з боку особистості та суспільства, ані потребам економіки, ані світовим тенденціям. Визначено завдання, спрямовані на досягнення спільної мети: перетворити українську освіту на інноваційне середовище, у якому учні й студенти набувають ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, а науковці мають можливість та ресурси для проведення досліджень, що безпосередньо впливатимуть на соціально-економічний та інноваційний розвиток держави. Зазначено, що потужну державу і конкурентну економіку може забезпечити згуртована спільнота творчих людей, відповідальних громадян, активних і підприємливих. Презентовано задачу-перспективу: освітня та наукова галузі мають перетворитися на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності України. Отже, у кожній із наведених позицій, які відбивають як державний запит, так і одночасно є вимогами до освітньої галузі, ідеться про економічні категорії.

Підсумовуючи, зазначимо, що державний підхід прописано доволі чітко, практично в кожному з положень аргументовано спрямування на економічний розвиток, забезпечення якого починається зі шкільної економічної освіти.

Сфокусуємося на вихідних позиціях: початкова школа і основна школа рухаються шляхом упровадження реформи Нової української школи.

На часі не формальне оновлення змісту базової освіти й освітніх методик та навчальних технологій (таке вже відбувалося неодноразово в останні десятиліття ХХ ст. та на початку ХХІ ст.), а відповідно до потреби формування ключових компетентностей для життя, серед яких і підприємливість та фінансова грамотність як складові економічної компетентності.

Зміст Державного стандарту базової середньої освіти спрямовує наші роздуми на окреслення актуальних аспектів, пов'язаних саме з економічною освітою (Державний стандарт, 2020).

Економічна освіта тісно пов'язана з географією, зокрема економічною, тому і курси економічного спрямування в Україні викладаються переважно вчителями географії. Сьогодні у межах реального навчального плану закладу освіти виокремити години із загалу природничої освітньої галузі на предмет суто економічного змісту, очевидно, буде непросто. По-друге, у списку ключових компетентностей презентовано підприємливість і фінансову грамотність. Особистий досвід викладання географії та економіки в школі, участь в укладанні програм, посібників курсів і спецкурсів економічного змісту, науково-методичний супровід учителів у системі післядипломної освіти дозволяє стверджувати: для того, щоб сформувані означені компетентності в учнів через зміст та уроки з інших предметів, необхідно сформувані ці компетентності в учителів-предметників і керівників шкіл. Тож потрібні професійні рекомендації освітянам, як саме ресурсом «не економічного» предмета цього досягти. По-третє, десять наскрізних умінь, які мають формуватися в учнів у процесі вивчення всіх інтегрованих курсів або предметів і є спільними для всіх компетентностей, стосуються й економічної освіти. Безсумнівно, учителі мають гостру потребу в методичній допомозі для відповіді на

запитання: як це зробити в реальному освітньому процесі? По-четверте, прогнозоване введення Державного стандарту старшої профільної освіти, очевидно, сприятиме значному загостренню проблеми, адже актуалізується нагальна потреба виокремити економічний профіль в окрему освітню галузь у старшій школі. Які предмети в попередній шкільній ланці становитимуть підґрунтя цього профілю?

Цю низку питань ми сформулювали й подаємо в статті цілеспрямовано, з метою залучити всі зацікавлені в економічній освіті молоді структури та педагогічну спільноту до обговорення проблеми, чіткі ж запитання в процесі професійних дискусій дозволять уникнути чергових фантазій і сприятимуть узгодженому спільному Look Forward на проблему.

Зазначимо, що в Україні дослідниками відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України розроблено Концепцію економічної освіти в гімназії та ліцеї України (Назаренко, 2020). Це рамковий документ, що визначив ключові вектори розвитку економіки у школі. У ньому розглянуто ключові сучасні аспекти економічної освіти на основі курсів, що охоплюють комплексне, з погляду економіки, вивчення макро- та мікроекономічних процесів. Окрім формування системи економічних понять та компетентностей, у Концепції висвітлено сучасні та інноваційні підходи до освітнього процесу та навчальний процес у розрізі виховної компоненти.

У 2022–2023 навчальному році розпочалося впровадження модельних навчальних програм. Кожна з предметних модельних програм має змістовно-освітній ресурс для формування підприємливості та фінансової грамотності як однієї з ключових компетентностей.

На сайті МОН України представлено вже схвалені модельні програми (МОН, 2022). Ознайомлення зі змістом більшості з них показало, що в основному автори дотримуються вимог Державного стандарту базової середньої освіти. Так, у модельній навчальній програмі «Здоров'я, безпека та добробут. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори: Хитра З. М., Романенко О. А.) метою навчання інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» визначено *формування в учня/учениці відповідальності за здоров'я, добробут, безпеку та навколишнє середовище, його / її соціальної залученості та активності через формування здорового способу життя, життєвих навичок, впевненості в собі, розвиток підприємливості, фінансової грамотності, активного громадянства, доброчесності для безпеки, добробуту та сталого розвитку*. Серед завдань – *сприяння індивідуальному розвитку самостійності, підприємливих якостей та споживчої культури; створення умов для самовираження здобувачів освіти у різних видах діяльності, становлення екологічно та фінансово грамотної та соціально адаптованої особистості*. Реалізація зазначеного відбуватиметься переважно на основі розділу «Добробут кожного – добробут України».

У модельній програмі «Здоров'я, безпека та добробут. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори: Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.) розвиток підприємницьких якостей та поведінки свідомого споживача віднесено до пріоритетів викладання предмета. Учні 5 класу призначено модуль «Добробут і підприєм-

ливість», для 6 класу в межах такого ж модуля виокремлено розділ «Підприємливість і фінансова грамотність». У цілому в кожній із поданих модельних програм категорії «Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь» представлено економічний аспект для формування ключових компетентностей.

Передбачено реалізацію окремих складових економічного спрямування в модельних програмах технологічної освітньої галузі. Математична освітня галузь представлена сімома програмами, у межах яких виокремлено складові, спрямовані на формування відповідної ключової компетентності, зокрема умінь і ставлень у розрізі економічної діяльності. Для прикладу, у модельній навчальній програмі «Математика. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Бурда М. І., Васильєва Д. В.) ключова компетентність *підприємливість та фінансова грамотність* представлена достатньо широким переліком умінь, серед яких: *будувати та досліджувати математичні моделі економічних процесів; планувати та організовувати діяльність для досягнення цілей; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет, користуючись математичними методами. У низці ставлень важливим стосовно економічної освіти є розуміння важливості математичних розрахунків та оцінювання ризиків.*

Модельні програми Мовно-літературної освітньої галузі розроблено лише для учнів 5–6 класів. Аналізуючи їх зміст щодо ресурсу формування компетентностей, ґрунтованих на економічній освіті, зазначимо, що в модельній навчальній програмі «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.) у межах соціокультурної змістової лінії для учнів 6 класу подано як компетентнісний потенціал потужний чітко прописаний блок, у якому «Підприємливість і фінансова грамотність» представлено не лише пропонованим змістом: *Функції грошей. Фінансові проблеми, ставлення до них і способи розв'язання. Способи заробляння грошей. Джерела збільшення доходу. Уникнення боргів. Ощадливість. Риси підприємництва. Відповідальність за свої фінанси; але й чітко сформульованими очікуваними результатами: *аналізує фінансові проблеми і знає способи розв'язання їх; бере відповідальність за власні рішення й дії; планує своє життя і способи заробляння грошей; виявляє інтерес до фінансових проблем у родині; володіє навичками ощадливості; планує витрати відповідно до фінансових можливостей; пропонує підприємницькі ідеї й способи реалізації їх; виявляє активність у всіх сферах життєдіяльності; працює в команді заради планування і здійснення проєктів, що мають культурну, суспільну й фінансову цінність.* Прописано авторами й сутність пізнавальної діяльності в економічному аспекті (*формулювання своєї думки, ставлення до проблем культури; критичний аналіз інформації про способи заробляння грошей; пошук інформації про джерела збільшення доходів; аналіз фінансових ризиків тощо*); мовленнєвої діяльності (*переказування (стисло, докладне, вільне, творче) тексту на тему підприємливості; висловлення власної думки (усно й письмово) щодо фінансових проблем і способів розв'язання їх; логічне обґрунтування своїх думок під час дискусії на тему ощадливості; обговорення проблеми ставлення до грошей тощо*); текстової діяльності (*читання й обговорення текстів на фінансову тематику; визначення й формулювання проблеми, покладеної в основу тексту тощо*).*

У модельній навчальній програмі з географії для 6–9 класів (автори: Запотоцький С. П., Карпюк Г. І., Гладковський Р. В., Довгань А. І. та інші), передбачені завдання щодо формування в учнів *підприємливості та фінансової грамотності*. Так реалізація цієї програми дозволить *розвивати в учнів уміння генерувати, презентувати та реалізовувати ініціативи географічного характеру, пояснювати ефективність заощадження природних ресурсів та інвестування в природоохоронну діяльність, обчислювати економічний ефект ініціатив і діяльності, пов'язаних із реалізацією прикладних географічних завдань*.

Отже, нове програмове забезпечення НУШ в цілому спрямоване на розвиток економічної освіти. Відповідно до Типового навчального плану для 5–9 класів актуалізувалася потреба створення модельних навчальних програм курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» для учнів 8–9 класів закладів загальної середньої освіти. Поділяючи підходи, висунуті в засадничих документах освіти, пов'язуємо Look Forward шкільної економічної освіти з їх упровадженням в освітній процес.

Як співавтори модельної програми «Підприємництво і фінансова грамотність. 8–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (Модельні програми, 2022), виходимо з того, що ключова компетентність *підприємливість і фінансова грамотність* передбачає *ініціативність, спроможність використовувати можливості та реалізовувати ідеї, створювати цінності для інших у будь-якій сфері життєдіяльності; здатність до активної участі в житті суспільства, керування власним життям і кар'єрою; уміння розв'язувати проблеми; готовність брати відповідальність за прийняті рішення; здатність працювати в команді для планування і реалізації проектів, які мають культурну, суспільну або фінансову цінність, тощо*. Реалізація пропонованого освітнього змісту спрямована на формування комплексних умінь, а саме: *проектувати власну професійну діяльність відповідно до своїх здібностей, переваг і недоліків; творчо мислити, генерувати нові ідеї та ініціативи, втілювати їх у життя для поліпшення власного добробуту, розвитку суспільства і держави; формулювати цілі та завдання, розробляти плани для їх досягнення, прогнозувати і мінімізувати ризики, приймати рішення та оцінювати їх ефективність; розраховувати і раціонально використовувати ресурси; застосовувати економічні знання в повсякденному житті; розраховувати самостійно або з допомогою інших осіб вартість матеріалів, необхідних для виготовлення спроектованого виробу, оперувати грошима під час створення продукту (виробу чи послуги), розраховувати та оцінювати (з допомогою інших осіб у разі потреби) вартість ідеї, що передбачає проектування і виготовлення виробу чи надання послуги*.

Прогнозуємо під час вивчення цього курсу формування у старшокласників інтегрованого ставлення: *виявлення ініціативності, відкритості до нових ідей, впевненості та рішучості під час реалізації власних ідей; визнання своїх талантів, здібностей, умінь і демонстрація їх у праці і творчості; відповідальність за кінцевий результат власної і групової діяльності; усвідомлення ролі фінансів як одного з ресурсів у роботі над проектом, потреби ощадливого та ефективного використання грошей у побуті та під час організації проектної діяльності (власної чи групової) тощо*.

Змістовне наповнення курсу є лише орієнтиром для вчителя, саме він робить остаточний вибір навчальних тем для формування та розвитку визначених компетентностей учнів. Ми ж пропонуємо у розділі I «Прикладні фінанси» курсу 8 класу першою розглянути тему «Гроші у житті людини». Зміст якої спрямовано на ознайомлення з такими складовими: *Історія виникнення та еволюція грошей. Грошові відносини*. Доцільними для досягнення прогнорозованої мети визначено такі види навчальної діяльності: віртуальна екскурсія в «Музей грошей Національного банку України»; укладання схеми «Еволюція розвитку грошей від давніх часів до сьогодення»; міні-дослідження «Елементи захисту паперових грошей». Очікувані результати пов'язуємо з практичною спрямованістю курсу та наявними ресурсами закладу освіти, тож ця позиція корегується.

Завершено й формування змісту модельної програми курсу для учнів 9 класу, скеровано перелік рекомендованих методів і форм роботи як видів навчальної діяльності, сконцентровано увагу на оформленні розділу стосовно очікуваних результатів як набутих навичок. З-поміж видів навчальної діяльності переважають реальні історії для натхнення; зустрічі з успішними підприємцями; екскурсії; формування команди та визначення ролей; презентація бізнес-ідеї партнерам і команді та виявлення ризиків для конкретної бізнес-ідеї; реальні історії невдач підприємців; робота в групах, наприклад, «Вибрати страхову компанію за заданими критеріями»; укладання схем різного призначення, наприклад «Дії страхувальника при настанні страхового випадку» тощо. Найпроблемнішим завданням виявилось змістовне наповнення розділу «Соціальна відповідальність бізнесу та відносини з державою», оскільки на нього покладено особливе ціннісне навантаження стосовно очікуваних результатів – формувати в молоді уміння, які позначаємо категоріями «генерує ідеї», «аргументує вибір», «безпечно спілкується», «презентує рішення».

У перспективному погляді на розвиток економічної шкільної освіти вважаємо за необхідне зберегти здобутки попереднього досвіду її забезпечення, адже від початку нинішнього століття було розроблено, апробовано й впроваджено потужний масив підручників і зошитів для учнів, науково-методичних посібників для вчителів стосовно формування компетентностей економічного спрямування. Пляда авторів і палітра назв широка. Подаємо для прикладу ті, що не втратили актуальності для НУШ.

Курс за вибором «Фінансова грамотність» для учнів 2–12 класів закладів загальної середньої освіти, що впроваджено Міністерством освіти і науки України та Інститутом модернізації змісту освіти за підтримки та у співпраці з ДВНЗ «Університет банківської справи», Національним банком України, (проєктом USAID FINREP –II («Розвиток фінансового сектору») з грудня 2011 – вересень 2019 рр.). Науковий керівник проєкту «Фінансова грамотність»: Смовженко Т. С., доктор економічних наук, професор, ректор ДВНЗ «Університет банківської справи» (Фінансова грамотність, 2011).

Курс за вибором «Основи споживчих знань» для учнів 1–11 класів ЗЗСО (автори: Гільберг Т. В., Довгань А. І., Капіруліна С. Л., Магалецька Т. Д., Подолюк С. М., Пужай-черета Л. М., Слюсар О. І., Скоробогатов А. В., Часнікова О. В.), що впроваджено за підтримки Спільного проєкту Європейського Союзу та Програми розвитку Організа-

ції Об'єднаних Націй «Спільнота споживачів та громадські об'єднання» за фінансової підтримки Європейського Союзу (Гільберг та ін., 2011).

Трансформаційний тренінг з фінансової грамотності «Життєвий капітал» допомагає відпрацювати навички управління фінансами та ресурсами, розробити стратегію інвестування за ініціатииви громадської організації «Діловий клуб «Партнер» (президент – Сергій Івагло) та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Проект «Шкільна академія підприємництва 3» у межах Програми польської закордонної допомоги Міністерства закордонних справ Республіки Польща, спрямований на підтримку суспільно-економічного сталого розвитку країни через виконання заходів, які мають на меті підвищення рівня освіти і професійної кваліфікації через запровадження елементів підприємницької освіти у школі не тільки на уроках економіки чи основ підприємницьких знань, а й інших шкільних предметів. За результатами якого вийшла книжка із методичними рекомендаціями про організацію інтегрованих уроків з «підприємницьким тлом» та взірцевими конспектами таких уроків (Уроки з підприємницьким тлом, 2012).

Отже, Look Forward на розвиток шкільної економічної освіти в Україні вважаємо цілком оптимістичним. Важливість розвитку шкільної економічної освіти задекларована на державному рівні та впроваджується в практику освіти. Так, у Державному стандарті базової середньої освіти акцент робиться на розвиток ключової компетентності учнів «Підприємливість і фінансова грамотність». Розроблено та оприлюднено рамковий документ, що визначив ключові вектори розвитку економіки у школі – «Концепція економічної освіти в гімназії та ліцеї України». Нове програмове забезпечення НУШ спрямоване на розвиток економічної освіти, відповідно до Типового навчального плану для 5–9 класів і створює передумови для опанування учнями 8–9 класів курсу «Підприємництво і фінансова грамотність». У перспективному погляді на розвиток економічної шкільної освіти необхідно зберегти здобутки попереднього досвіду її забезпечення. Сьогодні є необхідність розроблення сучасного комплексу освітніх продуктів, що має відповідати темпу розвитку світової економіки, формувати особистісну мотивацію до економічної успішності здобувачів освіти.

Використані джерела

Гільберг Т. В., Довгань А. І., Капіруліна С. Л. та ін. (2011). Основи споживчих знань: Навчально-методичний посібник для загальноосвітніх навчальних закладів: 1–12 кл. Київ: Навчальна книга. Книга. <http://surl.li/daac>

Державний стандарт базової середньої освіти. (2020). Міністерство освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

Модельна навчальна програма «Підприємництво і фінансова грамотність». (2020). 8–9 класи для закладів загальної середньої освіти. https://drive.google.com/file/d/1mRCE7T21RyV9JmGBIWLv__5fnApgAOU/view

Модельні навчальні програми для 5–9 класів нової української школи. (2020). *Міністерство освіти і науки України*. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/>

modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuysya-poetapno-z-2022-roku

Назаренко, Т.Г. (2020) Концепція економічної освіти в гімназії та ліцеї України. Київ.

Перелік навчальних програм та навчально-методичних посібників курсу «Фінансова грамотність», рекомендованих МОН України для використання в 2–11 класах закладів загальної середньої освіти. (2020). Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти». <https://imzo.gov.ua/kurs-finansova-gramotnist/>

Реформа освіти та науки. Урядовий портал.(2016) <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>.

Сімейний бюджет. <http://surl.li/dbyfe>

Сумець О. (2021). Стратегічний менеджмент. Харків. 208.

Уроки з підприємницьким тлом: Навчальні матеріали. (2012). Шкільна академія підприємництва. http://sae-ukraine.org.ua/ua/resource/uroki_z_pidpriemnytskim_tlom/

References

Gil`berg T. V., Dovgan` A. I., Kaporulina S. L. ta in. (2011). Osnovy` spozhy`vchy`x znan`: Navchal`no-metody`chny`j posibny`k dlya zagal`noosvitnix navchal`ny`x zakladiv: 1–12 kl. Ky`yiv: Navchal`na kny`ga. Kny`ga. <http://surl.li/daacd> (in Ukrainian).

Derzhavny`j standart bazovoyi serehd`noyi osvity`. (2020). Ministerstvo osvity` i nauky` Ukrainy`. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-sередnya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serehdnoyi-osviti> (in Ukrainian).

Model`na navchal`na programa «Pidpry`yemny`cztvo i finansova gramotnist`». (2020). 8–9 klasy`dlya zakladiv zagal`noyi serehd`noyi osvity`. https://drive.google.com/file/d/1mRCE7T2I-RyV9JmGBIWLv__5fnApgaOU/view (in Ukrainian).

Model`ni navchal`ni programy` dlya 5–9 klasiv novoyi ukrayins`koyi shkoly`. (2020). Ministerstvo osvity` i nauky` Ukrainy`. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-sередnya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuysya-poetapno-z-2022-roku> (in Ukrainian).

Nazarenko, T.G. (2020) Koncepciya ekonomichnoyi osvity` v gimnaziyi ta liceyi Ukrainy`. Ky`yiv. (in Ukrainian).

Perelik navchal`ny`x program ta navchal`no-metody`chny`x posibny`kiv kursu «Finansova gramotnist`», rekomendovany`x MON Ukrainy` dlya vy`kory`stannya v 2–11 klasax zakladiv zagal`noyi serehd`noyi osvity`. (2020). Derzhavna naukova ustanova «Insty`tut modernizaciyi zmistu osvity`». <https://imzo.gov.ua/kurs-finansova-gramotnist/> (in Ukrainian).

Reforma osvity` ta nauky`. Uryadovy`j portal.(2016) <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti>. (in Ukrainian).

Simejny`j byudzheth. <http://surl.li/dbyfe> (in Ukrainian).

Sumecz` O. (2021). Strategichny`j menedzhment. Harkiv. 208. (in Ukrainian).

Uroky` z pidpry`yemny`cz`ky`m tлом: Navchal`ni materialy`. (2012). Shkil`na akademiya pidpry`yemny`cztva. http://sae-ukraine.org.ua/ua/resource/uroki_z_pidpriemnytskim_tlom/ (in Ukrainian).

Olena Chasnikova, Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine

Andrii Dovhan, Head of the Department of Science and Mathematics Education and Technologies of Kyiv Regional In-Service Teacher Training Institute, Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor

PERSPECTIVE VIEW OR LOOKING FORWARD TO DEVELOPMENT OF SCHOOL ECONOMIC EDUCATION IN UKRAINE

The perspective on prospective changes in school education in Ukraine in the context of the implementation of reforms of the New Ukrainian School is highlighted. The state policy of Ukraine is aimed at sustainable development, the provision of which begins, among other things, with the economic education of young people. The basis for determining the key vectors of economic development at school is the Concept of Economic Education in Gymnasiums and Lyceums of Ukraine. On the basis of the Concept, a modern complex of educational products is being developed, the content of which should correspond to the development trends of the world economy, to form personal motivation for the well-being and life success of education seekers. In connection with the implementation of the State Standard of Basic Secondary Education, certain issues related to economic education were updated. Since economic education is not directly represented as a phenomenon and a separate category in the list of educational fields, emphasis is placed on the development of the key competence of students “Entrepreneurship and financial literacy”. All ten cross-cutting skills, which should be formed in students in the process of studying all integrated courses or subjects and are common to all competencies, also apply to economic education. In the current academic year, the implementation of model programs has begun. The new software of NUS as a whole is aimed at the development of economic education and creates prerequisites for students of grades 8–9 to master the course “Entrepreneurship and financial literacy”. The author’s course “Entrepreneurship and financial literacy” for students of grades 8–9 is aimed at the formation and development of personal qualities, complex management skills, entrepreneurial skills, financial literacy of students, etc. The meaningful content of the course is only a guideline for the teacher, since he/she him(-her)self makes the final choice of educational content for the formation and development of the determined competencies of students. In the process of developing educational and methodological support for economic courses, the experience of implementing such courses, which was gained before the beginning of the reform of the New Ukrainian School, should be taken into account.

Keywords: economic education; perspective view; New Ukrainian School; model program; entrepreneurship; financial literacy